

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет культури і мистецтв
Кафедра хореографічного мистецтва**

**МІМІКА ТА ЖЕСТИ ЯК ОСНОВНІ ЗАСОБИ ВИРАЗНОСТІ
ІНДІЙСЬКОГО ТАНЦЮ**

**Кваліфікаційна робота (проект)
Пояснювальна записка**

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка 4 курсу
13-431 групи
Спеціальність 024 Хореографія
Освітньо-професійної (наукової)
програми Хореографія
Леонтєва Анастасія Денисівна

Керівник: доцент Васяк В.А.

Рецензент: викладач фахових
дисциплін циклової комісії:
Хореографія КЗ «Херсонський
фаховий коледж культури і
мистецтв» Шакула Д.Ю.

Івано-Франківськ 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-АНАЛІТИЧНА ОСНОВА ХОРЕОГРАФІЧНОЇ КОМПОЗИЦІЇ	5
1.1. Історико-мистецьке обґрунтування хореографічної композиції.....	5
1.2. Ідейно-тематична основа твору.....	8
РОЗДІЛ 2. ЛІТЕРАТУРНО-ГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ КОМПОЗИЦІЇ	11
2.1. Композиційно-архітектонічна побудова твору.....	11
2.2. Графічна таблиця твору та опис хореографічного тексту	12
2.3.Сценографія.....	15
ВИСНОВКИ	17
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	19
ДОДАТКИ	21

ВСТУП

Актуальність проблеми. Ще на зорі виникнення людства танець, в найпростішому вигляді, тобто пантомімічні рухи людського тіла під чіткий ритм, був окрасою людського життя. Саме тоді народились рух, жест, міміка і набули свого розвитку в тісній єдності між собою. В будь-якому танці ці елементи несуть важливу роль, як виражально-зображувальні засоби, вони емоційно насичують хореографічний контекст внутрішньої сторони композиції і, входячи в лексику танцю окремим, самостійним елементом, допомагають створити художній образ.

Яскравим представником танцювальної культури, де саме жест, рух, міміка займають значиме місце, є індійські танці. Крім того, що вони дуже популярні, яскраві, неординарні, вони мають сакральний характер і, є такі танці, де кожен рух пальцем, бровою, не кажучи вже про руки та ноги – геометрично вивірені, послідовно розташовані, строго визначені і підпорядковуються сюжету.

Колись, Індією називали багаті країни Південної Азії, тоді про них мали лише приблизне уявлення. Зараз культура цієї країни, з її розмаїттям звуків, барв, пахощів, предстає перед нами мов фантастичний, яскравий, вибуховий карнавал. Культурна спадщина індійського регіону має глибинний філософський початок, пов'язаний з впливом буддійської, індуїстської та ісламської релігії, та водночас воно завжди видовишне і яскраве.

Так склалось, що індійське кіно, яке відоме широкому колу глядачів, як колоритна та легка для сприйняття суміш мелодрами з піснями та танцями, дещо знецінило ставлення до танцювальної культури індійського народу. Насправді ж не можна легковажно ставитись до індійського танцю, оскільки оволодіння ним є важким, процесом. Майстри індійського танцю вчаться цьому з дитинства, гарно володіють

своїм тілом, мають акробатичні та гімнастичні навички, стежать за кожним рухом, поглядом та виразом свого обличчя. Є спеціальні трактати, в яких описано систему міміки і жестів індійського танцю.

Саме проблема легковажного ставлення до індійського танцю і справжня цінність танцювального мистецтва Індії є актуальною в наш час. Намагання розібратися в цій проблемі і зумовило вибір теми кваліфікаційного проєкту: «Міміка та жести як основні засоби виразності індійського танцю».

Дослідженням значимості, структури, особливості індійської культури, її впливу на культуру європейських країн, займалися О. Ямборко, К. Шелупахіна, К. Дебюссі, Ж. Бюрнуф, П. Гуревич, Г. Бонгард-Левін, Т. Гриценко, С. Гриценко, А. Кондратюк та інші.

Мета. Дослідити теорію та методику індійської танцювальної культури. Створити хореографічну композицію, використовуючи основні засоби виразності індійських танців.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання:**

- проаналізувати теоретичний матеріал з визначеної теми та на основі результатів аналізу обґрунтувати історико-мистецькі засади хореографічної композиції;
- визначити тему та ідею твору, а також інші складові ідейно-тематичної основи хореографічної композиції;
- визначити та описати композиційні компоненти хореографічного твору;
- розробити графічну таблицю хореографічної композиції;
- описати рухи та комбінації;
- розробити всі компоненти сценографії.

Об'єкт дослідження. Танцювальна культура індійського народу.

Предмет дослідження. Основні засоби виразності індійського танцю.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-АНАЛІТИЧНА ОСНОВА ХОРЕОГРАФІЧНОЇ КОМПОЗИЦІЇ

1.1. Історико-мистецьке обґрунтування хореографічної композиції.

З давніх часів танець нерозривно пов'язаний з життям індусів. Здається, що вони з'являються на світ, танцюючи. Мистецтво індійського танцю дійшло до наших часів майже в незмінному стані. В давніх літературних джерелах містяться перші згадки про нього («Рігведі» X ст.). Наочне відтворення різноманітних поз та танцювальних комбінацій можна побачити на фресках, у скульптурах і рельєфах давніх храмів.

Традиційно вважається, що танець має божественне походження, а його творцем і першим виконавцем є бог Шива, ще відомий як Натараджа (Цар танцю). Бог Шива сприяв процвітанню танцювального та музичного мистецтва. Зображуваний у вогняному кільці безкінечності всесвіту, з лівою рукою, піднятою вгору, та правою ногою, що притискає демона-карлика Апасмара, Шива символізує перемогу над невіглаством і людським егоїзмом. Великий французький скульптор Огюст Роден, зазначаючи величність скульптури Шиви, сказав: «Шива Натараджа – це найгеніальніша скульптура, колись створена людиною...».

Індійський танець — своєрідне мимічне спілкування, що містить слова, поняття, відчуття, емоції. Теорія танцю була описана у давніх трактатах, що датуються II ст. н. е. Так трактат «Натяшастра» присвячується театру, музиці та танцям, і описує головні принципи, які мов закон для акторів усіх поколінь є базою для гри акторів. Засобом змістовного вираження ролі є чотири основні засоби: – ангіка, мудра, вачіка та ахар'я.

Ангіка – мова жестів. Кожна частина тіла має свій комплекс рухів. Найбільше їх для очей – 36, далі – жести рук, їх 24, комплекс рухів для голови – 13, для шиї – 9.

Вачіка створює певний настрій у глядача, і базується на дикції, інтонації та темпі мовлення.

Сценографія - ахар'я. Сюди входить костюм і грим, бутафорія і реквізит.

Найважливішим є саттвіка – своєрідний творчий стан, глибоке вживання в роль [13] .

Існує декілька видів індійських танців: класичний, напівкласичний, народний і естрадний (кінотанець). Детальніше розглянемо кожен з них. Класичний індійський танець поділяється на сім стилів - Бхарат Натьям, Катхак, Катхакалі, Маніпурі, Одісси, Мохиніаттам і Кучипуді. Перші чотири форми вважаються основними, інші іноді зараховують до напівкласичного танцю. Основним виглядом всіх класичних стилів є нрітга і нрітья.

Нрітга – позбавлений будь якого змістовного навантаження, це танець, який показує технічну майстерність танцівниці.

Нрітья - сюжетний танець, який включає також міміку і жестикуляцію.

Виконуючи танець, танцівниця постійно дивиться на глядача, ніби гіпнотизує його, занурюючи в стан екстазу, де реальність світу розчиняється. Створюючи різні настрої, підтримуючи стан глядача вокальним та інструментальним акомпанементом, танцівниця чарівним образом приводить глядача до розуміння стародавніх оповідей. Часто актори виконують ці композиції сидячи, щоб покращити візуальне сприйняття міміки виконавця. Іноді додають акробатичні елементи – виконання танцю на металевій тарілці, або з глеком на голові.

Танець масок Чхау належить до напівкласичних стилів і присвячений божеству весни – Ардханарішвалі. Святкування

відбувається протягом чотирьох ночей , чотири ночі продовжуються танці. Цей танець тому і називається танцем масок, бо в ньому повністю відсутня міміка, оскільки обличчя закрито маскою. Танцюристи імітують рухи тварин, відтворюють різні побутові і військові сцени, передаючи настрій різкими поворотами голови, компенсуючи відсутність міміки, рухами рук і ніг.

Класичний індійський танець є справою професіоналів, тоді як народний танець, який нерозривно пов'язаний з життям індійців, зрозумілий і доступний кожному. Так само, як різняться штати Індії, різняться своїм розмаїттям і регіональні танці. Поєднує їх ритм, в якому породжуються синхронні, часто повторювані рухи. Існують певні геометричні малюнки танців (рух по колу, вісімки, прямі лінії). Народні танці не забуваються, оскільки секрети їх виконання передаються з покоління в покоління.

Виникнення комерційного кіно сприяло появі естрадного танцю, або, як його ще називають, кінотанцю. Він являє собою компіляцію класичних, народних і європейських танців. Його популяризації допомогли професійні танцівниці Віджаянтімали, Падміні, Хеми Маліні і ін., які прийшли в кіноіндустрію. Завжди ідучи в ногу з часом, в кінотанці використовуються сучасні мелодії, ритми, комп'ютерна графіка та спецефекти. Мати привабливу зовнішність для актора важливо, але важливіше – вміти гарно танцювати, володіти своїм тілом, доконало знати язик жестів, вміло використовувати міміку [20].

В жодній країні світу мистецтво танцю не розвинене так, як в Індії. Існують численні школи та інститути класичного танцю, організуються численні виступи знаних всіма артистів, а популярні танцювальні мелодії займають верхні стрічки хітпарадів.

Танці Індії є зв'язуючою ланкою між минулим і сьогоденням, невід'ємною частиною її культурної спадщини.

1.2. Ідейно-тематична основа хореографічної композиції

Тема. Зображення сили духу дівчини, покинутої коханим.

Ідея. Перефразувати мовою індійського танцю відому народну українську пісню «Ой у лузі кущ калини».

Надзавдання. Показати красу та силу української жінки пластичними засобами індійських танців.

Наскрізна дія – сум покинутої дівчини, її боротьба з складеними обставинами.

Конфлікт. Любов і зрада, біль від розлуки та намагання рухатись вперед.

Видова спрямованість (вид хореографії). Індійський танець.

Танцювальна форма. Хореографічна композиція.

Танцювальний жанр. Лірико-епічний.

Лібрето. Якщо перекласти слова української народної пісні «Ой у лузі кущ калини нахилився до води» мовою індійського танцю, то отримаємо приблизно такий «текст»: «Іде широким, порослим високою травою лугом, сумна, самотня дівчина. Посеред лугу став шумить, а край води росте самотнє дерево. Вітер жене хвилі по воді а дерево шарудить листям, мов сумну історію розповідає. Підійшла дівчина до дерева, притулилась і подумала: «Ти така ж самотня і бідолашна, як і я. Забули про тебе люди, кинули на призволяще. Та земля-матінка підтримала тебе, не дала впасти. Хто ж мене підтримає в лиху годину? Мабуть ти, рідненька калино. Заживімо з тобою разом край цього ставку, посеред широкого лугу»».

Характеризуючи хореографічний образ, ми звернулись до української літератури. Героїня – вродлива дівчина: чорні брова, карі очі, біле чисте личко. Свої емоції передає щиро і природньо – весело, то вона

співає, сумно - сльозою вмивається. Вона чесна і благородна, але довірлива. Вона любить, він зраджує, вона довіряється йому, а він – насміхається, вона горнеться до нього, а він відцурається. Вона чесна і благородна, рішуче протистоїть обставинам та знаходить сили жити далі.

В методичній літературі зазначається важливість **аналізу музичного супроводу**. Концертмейстер хореографічних дисциплін І.Кравченко каже, що: «Цілісність аналізу потрібно розуміти в двох значеннях: і як більш повний обсяг власних якостей твору в їх специфічних взаємозв'язках, і як більш повний обсяг зв'язків твору, що розглядається, з різноманітними реаліями історико-культурного контексту. Цілісний аналіз повинен показати цілісність багатоскладового складноорганізованого твору; але він повинен розкрити і ту історичну, стилістичну цілісність, невід'ємною частиною якої є твір, що розглядається» [16].

Індійська музика, яка бере свій початок з давніх часів, характеризується мелодійністю та гармонією музичної системи. Вона різножанрова і містить класичні твори (інструментальні і вокальні), національні пісні, музику індійських народів, спів мантр і гімнів, сучасне аранжування традиційної музики, індійський рок, поп, музика для кінофільмів.

Вся індійська музика базується на загальних законах раг і тап, представлена двома школами – хіндустані (інструментальна музика) та карнатак (акцент розставлений на вокалі). Хіндустані характерні мотиви перської музики, також популярні інструменти ситар і тамбала також прийшли з Персії. Стиль карнатак зазнав менше зовнішніх впливів і вважається більш автентичним.

Для нашої композиції ми обрали мелодію Raga Bahar у виконанні відомого індійського музиканта, композитара та віртуоза гри на ситарі - Раві Шанкара. Його ім'я відомо далеко за межами Індії, а внесок, який від зробив для популяризації індійської музики в західних країнах є

неоцінним. Він народився 7 квітня 1920 року в Варанасі, назва буквально перекладається «між двох річок», це місто настільки ж важливе для індусів, як Рим для католиків, оскільки є центром брахманської вченості. Його музична кар'єра тривала більше шестидесяти років і за «Книгою рекордів Гіннеса» є найтривалішою в світі. Основним жанром, в якому працював музикант була традиційна рага, також він писав музику для оркестрів, балети та саундтреки для фільмів .

Лад. На початку мелодії мінорний з розвитком переходить в мажор.

Форма. Вільна.

Розмір. 2/4

Темп. Повільний з прискоренням в основній частині.

Загальна кількість тактів. 76 такти.

Тривалість композиції. 5 хв.

РОЗДІЛ 2.

ЛІТЕРАТУРНО-ГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ КОМПОЗИЦІЇ

2.1. Композиційно-архітектонічна побудова твору

Назва частини	Зміст
Експозиція	Посеред широкого луку шумить хвилями став. На краю ставу росте одинока калина. Такою ж одинокою видається дівчина, яка блукає у високій траві.
Зав'язка	Дівчина наближається до дерева, притуляється до нього, шукаючи підтримки.
Розвиток дії	Дівчина розповідає калині, мов кращій подрузі про своє нещасне кохання, поневіряння та нещасливу долю.
Кульмінація	Відчувши підтримку одинокої калини, рідної землі, дівчина ніби міцніє, знов розквітає, сповнюється жагою до життя.
Розв'язка	Колись одинока дівчина знайшла собі розраду в червоній калині і навіки оселилась там, де співають солов'ї та тече швидка вода.

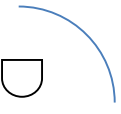
2.2. Графічна таблиця твору та опис хореографічного тексту

Графічна фіксація постановки оформлюється у вигляді таблиці, з використанням загальноприйнятих умовних позначок та скорочень.

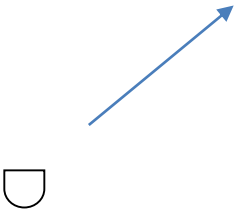
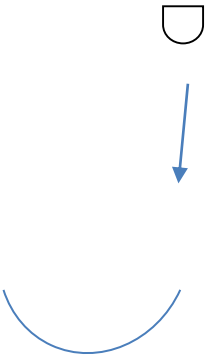
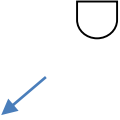

Спина дівчини - - обличчя дівчини

Напрямок руху

Рух по колу

Архітек тоніка	Малюнок танцю	Кількість тактів	Хореографічний текст
Зав'язка	 	1-8 т.	Номер починається з точки. По центру сцени, спиною до глядача стоїть героїня, висвітлена променем прожектора.
		9-12 т.	Рухаючись по колу, виконує комбінації

Розвиток дії

	13-20 т.	Зупинившись у лівому краї авансцени виконує комбінацію і починає рухатись по діагоналі.
	21-34	Рухається по дузі через авансцену до лівої задньої частини сцени, а потім у зворотному напрямку. Виконує комбінації.
	35-40	Переміщується до центру сцени, виконує комбінації.
	41-42	Переміщується, виконує комбінації

Розвиток дії

Розв'язка	Кульмінація		43-54	Продовжує виконання комбінацій в центрі сцени.
			55-63	Робить оберти, знесилена, падає на підлогу.
			64-69	Піднімається, виконує комбінації
			70-76	Виконує фінальну комбінацію. Завмирає в характерній позі.

2.3. Сценографія

Сценографія. Куліси, що з бічних сторін приховують реквізит і виступаючих, задник, який виконує функцію фону, «падуги» і «арлекіни», що закривають механізми у верхній частині, а також завіса, яка відділяє сцену від глядацької зали, оформлені в базових кольорах. Нами використовується устаткування для відеопроєкції, яке складається з проєктора (з його допомогою зображення збільшується і переноситься на площину). Площиною є розташований на заднику проєкційний екран. На нього проєктується картинка широкого луку, який уходить в далечінь. Ми використали цей прийом для візуального збільшення простору сцени, надання відчуття безкрайності та неосяжності. Також ми використовуємо вентилятор, який на початку композиції створює ефект сильного вітру, що згинає самотнє дерево та гонить дівчину в пошуках кращого життя.

Якісне звукове оформлення досягається завдяки колонок і динаміків. При цьому звук повинен добре доходити до віддаленої аудиторії, не відлунювати, не деренчати, не повинно бути звукових провалів та інших недоречних недоліків.

Світлове оформлення здійснюється приладами для освітлення сцени, які поділяються на такі, що забезпечують точкове освітлення (прожектори проєкційного типу, «стежачі» пристрої), дають розмите (розсіяне) світло, забезпечують світлові ефекти.

Світлова партитура розписана відповідно до архітектоніки твору і складається з пристроїв розмитого світла, що утворюють загальний фон, максимально наближений до природного, та точкової освітлювальної апаратури, що використовується для невеликих ділянок і, в нашому випадку «стежить» за рухом героїні.

Ескізи костюмів. Національний індійський костюм завжди вражає погляд своєю розкішністю, кольоровою гамою та блиском. Виготовленням одягу індійці займалися ще в 5-му столітті до нашої ери,

тоді сировиною слугувала бавовна, яка добре підходила до жаркого клімату. З розвитком торгівлі, з'являються нові барвники та тканини. Індійський костюм зазнав величезного впливу, який було здійснено державами-сусідами, а також представниками колоніальних загарбників. Але, незважаючи на це, Індія змогла зберегти свою самобутність та автентичність. Для індійських костюмів величезне значення мають кольори та орнамент – кожен несе свій сакральний зміст. Найвідоміший індійський наряд сарі складається з довгого полотна, який обмотує талію і прикриває плече жінки, утворює велику кількість складок, які, плавно спадаючи, складаються в красиві драпіровки. Нижньою білизною слугує спідниця і кофточка. Для нашого танцю ми використовуємо біле сарі з золотою і малиною облямівкою. Білий колір символізує мир та чистоту, а також в ньому присутні всі інші кольори. Тобто він є найбагатшим кольором.

Прикрасами слугують коштовні нитки що вплетені у волосся і спускаються на лоба (шрингар-патті, тика). На шию одягають хаара, які приносять удачу, зберігають любов, захищають від лихого ока. На ноги одягаються браслети з бубонцями. Волосся збирається на потилиці у вузол і прикрашається квітками.

ВИСНОВКИ

Працюючи над кваліфікаційним проектом, досліджуючи історію розвитку індійської культури, ми дійшли наступних висновків.

Індійська культура, яка піддалась значному впливу сусідніх держав а також країн колонізаторів, змогла вберегти свою неповторність та автентичність. Зараз, для всього світу, культура цієї країни являє собою яскравий, неймовірний вибух емоцій, сповнений безліччю барв, звуків, пахоців. Сповнена глибинного філософського змісту, що виник під впливом буддійської, індуїстської та ісламської релігій, культурна спадщина індійського регіону продовжує розвиватись, вона завжди яскрава та видовищна. Обираючи тему кваліфікаційного проекту, ми зупинились на детальному розгляді індійських танців, особливість яких полягає в широкому використанні чотирьох основних засобів виразності – ангіка (мова жестів), мудра (відчуття ролі), вачіка (створення певного настрою глядача) та ахар'я (сценографія). Своєрідне мімічне спілкування, що містить слова, поняття, відчуття, емоції є основою індійських танців.

Переклавши на мову індійського танцю слова відомої української пісні «Ой у лузі, кущ калини нахилився до води», ми таким чином отримали сюжетну основу для хореографічної композиції, написали лібрето, зробили ідейно-тематичний аналіз.

До підбору музичного матеріалу ми підійшли глибоко і відповідально. Дослідивши музичну історію країни, ми дізнались, що найвідомішим індійським музикантом, композитором та віртуозом володіння ситари є Раві Шанкара, який працював у жанрі класичної раги, а також був автором оркестрової, балетної та естрадної музики. Для нашої композиції ми обрали мелодію Raga Bahar і детально проаналізували її, взявши за основу методичні рекомендації І.Кравченко.

Нелегким моментом в роботі стало обрання героїні хореографічної композиції, оскільки наші танцівниці не настільки досконало володіють

технікою жестів та міміки. Тут важливу роль відіграло надання детальної характеристики образу героїні.

Склавши комбінації танцю, ми записали їх в графічну таблицю, прорахували такти, відведені на виконання кожної з них та зазначили, в якій частині твору вони виконуються, відповідно архітектонічній будові.

Розробляючи сценографію, ми знов повернулись до історії, цього разу звернулись до театрального мистецтва Індії. Театральне мистецтво Індії є своєрідним, тому і оформлення сцени дещо відрізняється від звичного нам. Ми розробили власну оригінальну сценографію, оформивши сцену потрібним нам чином і використавши для цього базові кольори, проєкційну техніку, освітлювальні прилади. Також ми дослідили історію індійського костюму, розробили власні ескізи і отримали дещо стилізоване індійське сарі.

Останнім етапом роботи над кваліфікаційним проєктом став показ творчої частини на сцені. Останнє завдання виконано, мету досягнуто, робота завершена.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1 Голдрич О. Хореографія : посібник з основ хореографічного мистецтва та композиції танцю. Львів: Край, 2003.
- 2 Зайцев Є.В., Колесниченко Ю.В. Основи народно-сценічного танцю. Навчальний посібник. Вінниця: Нова книга, 2007.
- 3 Колесниченко Ю.В. Инструменты хореографа. Терминология хореографии. К.: Кафедра, 2012.
- 4 Кривохижа А. Гармонія танцю. Методичний посібник з викладання курсу «Мистецтво балетмейстера» для хореографічних відділень пед. університетів. Кіровоград, 2003.
- 5 Лісовська Н.Ю. Теорія та методика народно-сценічного танцю. Методичний посібник. Одеса: 2021.
- 6 Медушевский В. В. Музыкальное произведение и его культурногенетическая основа. Музыкальное произведение: сущность, аспекты анализа. Киев: Музична Україна, 1988. С. 5 – 18.
- 7 Мистецтво: підручник для 10 (11) класів. О. А. Комаровська, Н. Є. Миропольська, С. А. Ничкало, І. В. Руденко. Харків: Ранок, 2019.
- 8 Морозовська Т. Діалог як механізм танцювальної творчості. Мистецтво і освіта., 2000. №3. С. 19-21
- 9 Побережна Г., Щериця Т. Загальна теорія музики. Підручник. К.: Вища школа, 2004.
- 10 Шиліна О.О. Термінологічний словник. Херсон: Видавництво ХДУ, 2007.
- 11 Шип С. Музична форма від звуку до стилю. К., 1998. – 367 с.
- 12 Якуб'як Я. Аналіз музичних творів: музичні форми. Тернопіль: СМП «Астон», 1999.
- 13 Відображення всесвіту в індійській музиці, танцях, кіно. URL: <http://nkkep.com/wp-content/uploads/2020/04/29.04-P12-Mu-st..pdf>

- 14 Жестикуляція, міміка і пантоміма як основа хореографічної постановки. URL: http://ni.biz.ua/12/12_3/12_3749_zhestikulyatsiya-mimika-i-pantomima-kak-osnova-horeograficheskoy-postanovki.html
- 15 Індійський національний костюм. URL: <http://newsdaily.com.ua/legka-odyag/kostyumi/nacionalni/424-indijskij-nacionalnij-kostyum.html>
- 16 Кравченко І.А. Основи музичного аналізу в роботі хореографа. Методичні рекомендації. URL: <https://ua-referat.com/uploaded/ministerstvo-osviti-i-nauki-ukrayini-hersonsekij-derjavnij-uni-v2/index1.html>
- 17 Крістіна Естер Бальжик. Віденський університет, Австрія. Індійська культура як об'єкт творчої інтерпретації у європейському мистецтві. URL: https://ephd.cz/wp-content/uploads/2017/ephd_2017_3_1/20.pdf
- 18 Медвідь Т. Історія хореографічного мистецтва. URL: <https://kmaecm.edu.ua/wp-content/uploads/medvid-t.-istoriya-horeografichnogo-mystecztva.pdf>
- 19 Музичне мистецтво Індії. URL: <https://ukr.sovfarfor.com/muzichne-mistectvo/137-muzichne-mistectvo-nd.html>
- 20 Основні стилі індійського традиційного танцю. URL: <https://www.wiki-data.uk-ua.nina.az.html>
- 21 Презентація «Міміка і жести індійського танцю» URL: <https://naurok.com.ua/prezentaciya-mimika-i-zhesti-indiyskogo-tancyu-47458.html>

ДОДАТКИ

Додаток А

Танцівник має досконало знати мудри (різноманітні позиції пальців) та хаспага — жести рук, а також численні канонічні рухи очей, шиї, голови й інших частин тіла.

За допомогою мудр виконавець здатний зображувати не лише різні предмети, але й будь-яку дію, емоції й абстрактні поняття. Ця своєрідна мова жестів містить більше ніж 500 символів-понять. Завдяки положенню рук щодо тіла, чергуванням і комбінаціям жестів, що виконуються однією або обома руками, танцівник може передати будь-що.

Рухи очей, брів, голови та шиї танцівника, зливаючись з іншими компонентами танцю, підпорядковані єдиній меті — максимально виразно й емоційно насичено показати події згідно зі сценарієм вистави. Обов'язковим є бездоганне виконання кожного руху. Замість слів, що лунають зі сцени, індійські глядачі сприймають пластичні комбінації, перетворені мистецтвом танцівника на фрази, репліки, монологи й діалоги. Отже, завдяки мудрам індійський танцівник відтворює літературний текст драматургічного твору.

Жестикуляційний код складається з 24 хаст, що самі по собі нічого не означають: адже це лише символи, подібні до літер будь-якої абетки. Вони набувають сенсу тільки в поєднанні, у певному контексті та у зв'язку із дією, що відтворюється. У такий спосіб хаста набуває значення слова — іменника, дієслова, прикметника і навіть приставки, суфікса або закінчення множини. У результаті хаста переходять у мудри.

Деякі мудри, завдяки виразності й образності, розшифровуються досить просто. Наприклад, мудра «небо» та вказівний займенник «цей» утворюються двома піднятими вказівними пальцями. Решта мудр має суто символічну функцію. Дієслова («бути», «мати»), прислівники («зараз», «завжди»), іменники («щастя», «краса») також позначають за

допомогою символічних мудр. Усі власні імена (Шива, Панжалі, Хануман, Сита, Равана та ін.) позначають умовними мудрами, що не мають зовнішньої подібності до особи, яку означають.

Хаста прана — це ті рухи рук і пальців, що наділяють сенсом жести, наприклад:

- пальці, що ворухнуться, показують світло місяця, пристрасть кохання, іскри;
- похитування рукою зі згинанням зап'ястка — це вухо слона, політ птаха, річка, окрик: «Геть із дороги!»;
- хвилеподібні коливання руки рухом зап'ястків — це хвилі, риба;
- роз'єднання рук — давати, цвітіння, квіткові стріли Шиви;
- роз'єднання пальців — розмова;
- струшування руками — політ бджоли, гнів, сяйво, блискавка, волосся, що розвівається;
- круговий рух зап'ястка — лоза, гола зброя, світ.

Наприклад, найпростіший жест «патака» (випростана долоня із зігнутих великим пальцем) має більше ніж 40 значень. Звісно, є також жести, що мають лише 2—3 значення. Згідно з трактатами, для того щоб танець «заговорив», танцюристи використовують 24 рухи голови, 6 рухів бровами, 26 рухів очей.

Наприклад, коли брови підняті, зіниці рухаються з боку в бік, а голова при цьому ледве нахилена,— це кохання. Коли шия рухається спочатку назад, потім уперед — це означає бесіду, пояснення. Той самий жест для індійця і європейця може мати різний зміст. Вивчаючи мову індійського танцю, доводиться позбуватися стереотипів. Наприклад, у індусів не заведено «тримати дулю в кишені», навпаки, її виставляють на показ: жест «фіга» у тлумаченні індійців означатиме, що ви доїте корову або фарбуєте очі.

Додаток Б